

Stockholms
stad

Stockholms stads riktlinjer för idéburet offentligt partnerskap (IOP)

Maj 2023

Innehållsförteckning

Stockholms stads riktlinjer för idéburet offentligt partnerskap (IOP)	2
Inledning	2
Att ingå ett idéburet offentligt partnerskap	3
<i>Börja med att välja samarbetsform</i>	3
<i>Kontrollera att det är en idéburen aktör</i>	3
<i>Stadens värdegrund och demokrativillkor</i>	4
Ett IOP måste vara förenligt med gällande rätt	5
<i>Kommunallagen</i>	5
<i>Upphandlingslagstiftningen</i>	5
<i>EU:s statsstödsregler</i>	5
Överenskommelse	6
Stöd	6

Stockholms stads riktlinjer för idéburet offentligt partnerskap (IOP)

Inledning

Idéburna organisationer har länge spelat en viktig roll i välfärden och är i många fall föregångare för sådant som idag tillhör välfärdens kärna. Samtidigt fortsätter de att identifiera, artikulera och möta olika målgruppers behov vilket gör de idéburna aktörerna till viktiga innovatörer i samhället.

De idéburna organisationerna engagerar ofta personer med egna erfarenheter av de samhällsproblem som organisationen arbetar med, exempelvis missbruk, hemlöshet eller långvarig arbetslöshet. Detta leder ofta till en stark förankring och stort förtroende hos de personer som har behov av de välfärdstjänster som den idéburna aktören erbjuder.

Idéburna aktörer utgör ett viktigt komplement till stadens egna välfärdsverksamheter. Genom samverkan kan staden och civilsamhällets organisationer bättre ta tillvara de olika kompetenser, erfarenheter och perspektiv som ryms inom respektive sektor. En utvecklad samverkan med idéburna organisationer ökar chanserna att lyckas med komplexa samhällsutmaningar, och bidrar till mångfalden av aktörer och till valfrihet för brukarna. Samverkan kan ske på olika sätt, till exempel genom föreningsbidrag, upphandling, valfrihetssystem eller idéburet offentligt partnerskap (IOP).

Dessa riktlinjer syftar till att stödja stadens nämnder och bolag vid ingående av idéburna offentliga partnerskap. Kommunstyrelsen ansvarar för att ta fram tillämpningsanvisningar till riktlinjerna.

Att ingå ett idéburet offentligt partnerskap

Börja med att välja samarbetsform

När stadens nämnder eller bolag avser inleda ett samarbete i välfärdsfrågor med en idéburen aktör behöver nämnden eller bolaget undersöka hur samarbetet bäst organiseras. Det är viktigt med tidig och tät dialog med den idéburna aktören i det arbetet.

Följande är utmärkande för ett idéburet offentligt partnerskap inom offentligt finansierad välfärdsverksamhet:

1. Partnerskapet är ett samarbete mellan en eller flera offentliga aktörer och en eller flera idéburna aktörer i välfärden.
2. Det syftar till att uppnå ett gemensamt allmännyttigt mål.
3. Såväl den offentliga som den idéburna aktören bidrar med resurser.

Ett idéburet offentligt partnerskap ska bygga på ett ömsesidigt intresse av samverkan. Initiativ till partnerskap kan tas av en idéburen aktör eller av en offentlig aktör. Partnerskapet bygger på insikten om att det behövs flera perspektiv och flera olika typer av resurser för att lösa vissa komplexa samhällsutmaningar.

Nämnden eller bolaget behöver undersöka om ett eventuellt samarbete med en idéburen aktör kan och bör utformas som ett IOP. I det arbetet bör nämnden eller bolaget bland annat beakta uppgifter om aktören, dess organisation, behov av föreslagen verksamhetsidé med mera. Undersökningarna kan visa att det finns förutsättningar att starta ett IOP, men det kan även visa sig att samarbetet är mer lämpat som föreningsbidrag eller att verksamhetsidén innebär en upphandlingspliktig tjänst.

Kontrollera att det är en idéburen aktör

Om någon av stadens nämnder eller bolag överväger att ingå ett IOP behöver nämnden eller bolaget undersöka om den potentiella samarbetspartnern är en idéburen aktör. En idéburen aktör definieras som en juridisk person som uteslutande har ett allmännyttigt syfte som är angivet i stadgar, bolagsordning, urkund eller motsvarande handling.

Från och med den 1 januari 2023 finns en lag (2022:90) om registrering av idéburna organisationer som bland annat innebär att idéburna organisationer har möjlighet att registrera sig i ett särskilt register för idéburna organisationer inom offentligt finansierad välfärdsverksamhet. I stadens arbete med att undersöka om en

eventuell samarbetspartner i ett IOP är en idéburen aktör ska detta register kontrolleras. Om den aktuella organisationen finns i registret kan nämnden eller bolaget utgå ifrån att det är fråga om en idéburen aktör.

Det är frivilligt att registrera sig som en idéburen aktör i nämnda register. Det innebär att den potentiella samarbetspartnern kan vara en idéburen aktör trots att den inte är registrerad.

Om nämnden eller bolaget vill ingå IOP med en aktör som inte finns i registret behöver aktören undersökas mer noggrant.

Kontrollerna behöver visa att följande kriterier är uppfyllda:

- Organisationen är en juridisk person.
- Organisationen är inte direkt eller indirekt ägd eller kontrollerad av staten, en kommun eller en region.
- Organisationen har ett syfte som är oegennyttigt.
- Organisationen bedriver eller har för avsikt att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet.
- Organisationen gör inte några värdeöverföringar till annan än idéburna aktörer eller till forskning.

Stadens värdegrund och demokrativillkor

När nämnden eller bolaget har konstaterat att den potentiella samarbetspartnern är en idéburen aktör behöver kontroller även genomföras som visar att organisationen bedrivs på ett sätt som är överensstämmande med stadens värdegrund, arbete för demokrati, icke-diskriminering, jämställdhet, jämlikhet och mänskliga rättigheter samt uppfyller stadens demokrativillkor.

Demokrativillkoret konkretiseras i föreliggande riktlinjer genom att stöd inte ska lämnas till en organisation om den eller någon av dess företrädare:

1. utövar våld, tvång eller hot eller på annat otillbörligt sätt kränker den enskildes grundläggande fri- och rättigheter
2. diskriminerar eller på annat sätt bryter mot principen om alla människors lika värde
3. rättfärdigar, främjar eller uppmanar till sådana ageranden som anges i 1 eller 2
4. motarbetar det demokratiska styrelseskicket

Det huvudsakliga syftet med demokrativillkoret är att förhindra att offentliga medel tilldelas aktörer vars verksamheter inte är förenliga med samhällets grundläggande värderingar såsom de formuleras i regeringsformen och i de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter.

Ett IOP måste vara förenligt med gällande rätt

Innan staden ingår ett IOP behöver nämnden eller bolaget kontrollera att partnerskapet är förenligt med gällande rätt. Det handlar framförallt om följande regelverk:

- Kommunallagen.
- Upphandlingslagstiftningen.
- EU:s statsstödsregler.

Kommunallagen

Eftersom Stockholms stad är en kommun finns det bestämmelser i kommunallagen och speciallagstiftning att ta hänsyn till.

Att ett IOP är förenligt med kommunallagens bestämmelser menas framför allt att partnerskapets verksamhet ligger inom den kommunala kompetensen. De faktorer som ur ett IOP-perspektiv är av störst intresse här är huruvida verksamheten är förenlig med lokaliseringsprincipen samt är av allmänt intresse.

Lokaliseringsprincipen innebär att verksamheten som huvudregel ska ligga inom kommunens geografiska gränser, eller åtminstone komma kommunmedlemmarna till godo. Vad som är en angelägenhet av allmänt intresse är svårare att bedöma, varför man bör ta hjälp av juridisk expertis vid bedömningen.

Eftersom det ska handla om ett allmänt intresse får partnerskapet inte innebära ett stöd till enskilda, om inte sådant stöd får lämnas enligt annan lagstiftning, exempelvis socialtjänstlagen.

Det finns också ett generellt förbud i kommunallagen mot att lämna individuellt riktat stöd till enskilda näringsidkare. Stöd till enskilda näringsidkare får lämnas endast om det finns synnerliga skäl.

Upphandlingslagstiftningen

Ett IOP får inte innebära en tilldelning av ett offentligt kontrakt enligt upphandlingslagstiftningen. Är omständigheterna sådana att det är fråga om att en myndighet köper en tjänst genom tilldelning av ett offentligt kontrakt så är det inte ett IOP. I ett sådant fall ska upphandlingsregelverket tillämpas.

EU:s statsstödsregler

EU:s statsstödsregler ska följas av alla företrädare för medlemsstaten. Med statligt stöd avses även kommunalt stöd. Att ge statsstöd är som huvudregel otillåtet. Det finns dock möjligheter att samverka genom IOP utan att det står i strid med statsstödsreglerna. Bedömningen måste alltid göras utifrån de

förutsättningar som råder i det enskilda fallet. Det är den offentliga parten som ansvarar för att statsstödsreglerna följs.

Överenskommelse

Om nämnden eller bolaget bedömer att förutsättningar finns för att ingå ett IOP kan en process för framtagande av överenskommelse påbörjas tillsammans med övriga parter i partnerskapet.

Till skillnad från en offentlig upphandling har överenskommelsen inte formen av ett kommersiellt avtal med t.ex. detaljreglering och sanktioner eftersom IOP är en samverkansform som bygger på tillit och med syftet att uppnå ett visst samhälleligt mål. För vissa typer av partnerskap kan dock statsstödsregelverket kräva en mer detaljerad reglering.

För att en överenskommelse ska komma till stånd ska organisationen och nämnden eller bolaget föra en dialog om en gemensam målbild, värdegrund och syfte med överenskommelsen. Därefter ska en ekonomisk plan för de gemensamma åtagandena läggas upp.

Om någon av parterna inte uppfyller sin del av överenskommelsen kan det bli tal om uppsägning för vidare samverkan och återbetalningsskyldighet, om till exempel medel inte använts till avsedda ändamål. Det bör däremot inte finnas några sanktionskrav.

Stöd

Jurist bör alltid biträda när de juridiska förutsättningarna för att ingå i ett IOP ska bedömas. Om den enskilda förvaltningen eller bolaget saknar jurist med rätt kompetens kan juridiska avdelningen vid stadsledningskontoret bistå vid denna typ av bedömningar.

Kommunstyrelsen ansvarar för att ta fram tillämpningsanvisningar till riktlinjerna samt att hålla dessa uppdaterade.